

րի ցանկութիւններից է բղխում, այդ սէրը կամենում է հանել պոռնիկին ցեխերից և նրան օրինաւոր, պատուաւոր կեանքի սովորեցնել: Բանաստեղծական ձևով արտայայտուած այս հայրենասիրութիւնը միթէ նշանակում է «մեր ազգը մարդկութեան մրուրը նկատել»: Երբէք:

Պ. Չօպանեանը հիացած է Նահապետ Քուչակի երգերի վրայ և չափազանցութիւնների է դիմում: Այն, գեղեցիկ կտորներ կան այդ երգերի մէջ, Քուչակը այսուհետեւ նոյնպէս սիրելի կը լինի մեզ համար, ինչպէս Սայաթ-Նովան, բայց մենք հետո ևնք Սայաթ-Նովայով էլ, Նահապետ Քուչակով էլ այդ աստիճան յափշտակուելուց: Նրանք պարծանք դառնալու չափ խոշոր չեն: Ուրիշ բան է, եթէ մեր անցեալից մնացած լինի վրաց «Ընձնաւորի» նման մի բան: Չը մոռանանք, որ քրդերն անգամ ունեն «Սարէ-Սիփանէ»ի պէս մի բանաստեղծական գոհար...

Լ.

Հ. Ս. Երեմեան. «ՏՈՒՐԿԻՆ», ազգովէպ. պատկերազարդ, 82 էր. գ. 2,50 ֆրանկ (1 ռուբլի). Վենետիկ, 1903 թ.:

«Տուրկինի» հեղինակը իր մանրավէպի նիւթը վերցրել է հայոց պատմութեան հին շրջանից:

Երուանդ Բ. Թագաւորի պալատականների մէջ կար մի քսու մարդ Տուր անունով: Նա Երուանդի սիրելին էր և ամենամտերիմը ամբողջ արքունիքում, բայց նրա բոլոր գաղանկները հաղորդում էր Արտաշէսի խորհրդատու Սմբատ սպարապետին: Երուանդը իմանում է այդ և սպանում է Տուրին: Տուրի կինը, Տուրկինը, վճռում է հանել իր ամուսնու վրէժը: Նա ծպտեալ կերպարանքով հեռանում է իր զոհակից և իմանալով՝ որ իր ամուսնու մահուան պատճառը եղել է Բագարանի դանձապետ քուրմը, հրապարակաւ սուրը միտում է նրա կուրծքը այն ժամանակ, երբ Թագաւորը և ժողովուրդը հանդիսաւոր թափօրով Բագարանի կուռքերը փոխադրում են Արտաշատ:

Մանրավէպը գրուած է կեղծ կլասիկական ոճով, սակայն անդ-անդ հեղինակը տալիս է ընթերցողին կենդանի պատկերներ մեր հին անցեալից, օրինակ՝ տկալաստով (տկերի վրայ սարքած լաստով) նաւարկութիւնը Արաքսի վրայով, աղքատների խումբը Բագարանի տաճարի առաջ, վհուկի գուշակութիւնը Տուրկինի համար:

Չևի տեսակէտից վէպիկի թոյլ կողմը խօսակցութիւններն են, բոլորն էլ անբնական, փքոց-ուռոյց կամ քաղցր-մեղցր, բա-

ցի աղքատների զրոյցներէց, որոնց միջոցով հեղինակը շատ լաւ բնորոշում է Բագարանի քուրմերին, այժմեան քուրմերի նախատիպարներին:

Ինչ վերաբերում է բովանդակութեանը, մեզ վերին աստիճանի անյաջող է թւում վէպիկի գաղափարը:

Որակալութիւնը, արինավրէժը ինքն ըստ ինքեան վայրենի և քստմանելի բան է և միմիայն բացառիկ դէպքերում կարող է համարուել թոյլատրելի, ես աւելի պարտադիր, մինչև անգամ եթէ դատելու լինենք ոչ թէ մի հոգևորականի, այլ նոյնիսկ աշխարհականի տեսակէտից:

Ինչո՞վ ուրեմն բացատրել, որ մի հոգևորական, ինչպէս է հ. Ս. Երեմեանը, իր ոգևորութեան առիթ և նիւթ է ընտրել Տուրի պէս մի քսու մարդու մահուան համար կատարուած վրէժխնդրութիւնը:

Մեզ համար այդ անհասկանալի է մնում, ինչպէս անհասկանալի է առհասարակ այդ ամբողջ «ազգավէպի» արինարբու տօնը:

Ներդրամիտ, ոչխարամիտ և աննկարագիր թագաւորներուն օրով է, որ Հայաստանի լոյսը խաւարեցաւ», ասում է Տուրիինը: Մեթէ այդ չարիքը կարելի է դարմանել մարդակերական բնազդներ զարթեցնելով և զարգացնելով ընթերցողի մէջ: Չեմ կարծում:

Համակրելի հերոսը կարող է ստիպուած լինել արին թափել, կարող է նոյնիսկ իր սրբազան պարտականութիւնը համարել այդ, բայց նա չէ կարող արինարբու լինել:

Մեզ թւում է, հէնց նոյն ազգային անցեալում հ. Երեմեանը կարող էր աւելի լաւ, աւելի համակրելի նիւթ գտնել իր գաղափարը լուսաբանելու համար, եթէ նրա գաղափարը գաղափարն է եղել գատափետել մեր ազգի կնատութիւնը և մեղկութիւնը:

Տ. Յ.

Միջին Մարիկեանց. «ՄԵՐՈՒ ԱՆՔՈՒՆ», բանաստեղծութիւններ, հրատարակութիւն Աւետիս Տէր-Սարգսեանցի. 40 էր. դ. 20 կ. Թիֆլիս, 1903 թ.:

Պ. Մկրտիչ Մարիկեանցը շատ փափկասիրտ բանաստեղծ է: Նա չէ կարող տեսնել, թէ ինչպէս «մի զեռուն կտրիճ՝ անզօր թևերով պտոյտ է դալիս իր լամպարի լոյսի շուրջը», և չը խանդաղատուել: Իսկ երբ նա խանդաղատուում է, բնականօրէն վերցնում է գրիչը և բանաստեղծութիւն է գրում: